

az általános, hanem a specifikus erények közé sorolja (45. l.). A magunk részéről nem tudunk elképzelni egyetlen olyan erényt sem, amely ne volna a tevékenységgel — a lélek és test harmonikus aktivitásával — a legszorosabb kapcsolatban. A valósághoz csupán a normatív etika leírása alkalmával közelít (71. l.) s a létezés és érvényesség megfelelését „érdekes“-nek találja, de nem veszi észre az etika valódi alapjait, mely szerint megállapításai mindenkor a valóságra vonatkoztatandók, mert anélkül nincs értelmük. Az etika feladata éppen az, hogy az értékek objektívalódására mutasson utat a létezők világában.

Szerzőnk történeti áttekintései kitűnnek világos gondolatvezetésükkel. Itt is, mint elméleti elgondolásaiban, szorosan ragaszkodik tárgyához, rendszerezének előzményeit híven és objektíve közli, bár az egyes filozófusoknál csupán arra figyel, hogy gondolataik mennyiben érintkeznek az övével. A skolasztika és a legújabb kor gondolkodásának ismertetése szerzőnk történeti áttekintésének legjobban sikerült része, ami érthető is, mert etikája a keresztény gondolkodást a modern értékelmélettel igyekszik összhangba hozni. Ismertetésében a skolasztika és fenomenológia finom disztinkciói teljes értékükben érvényesülnek s láttatják, hogy ezen a területen a szerző alapos és körültekintő ismeretekkel rendelkezik s felfogásának vezető gondolatai is ezekből születtek meg. A mű értékes terméke etikai irodalmunknak.

Berky Imre.

Olasz Péter S. J.: A serdülő fiú a magyar regényekben. Budapest, 1932. Korda. 99 l.

E munka elsősorban irodalomtörténeti tanulmány ugyan, de nem kevésbé tarthat igényt a pedagógusok érdeklődésére is. Szerzője gyakorlati pedagógus, aki mint régi ifjúsági vezető bőven tanulmányozhatta közelről a kamaszkor lelkületét. A könyv tárgya pedig a serdülő fiú lelkivilága, amint a magyar regényekben megjelenik. Szerzőnk sorra veszi a kisebb-nagyobb diákoknak, tanonc- és földművesifjaknak, csavargó-gyerekeknek a regényeinkben feltárt lelki életét. A lélekrajzoknak igen érdekes és változatos sorát vonultatja fel előttünk 38 magyar regény ismertetésével. Szerzőnk eredeti, hézagpótló munkát végzett. A pedagógiai irodalom szempontjából azonban e könyvet csak mintegy előtanulmánynak tekintjük, mely után várjuk szerzőnktől az itt összegyűjtött érdekes anyag rendszeres pedagógiai feldolgozását. A könyv így is a kamaszkor rejtelmes lelki életének sok érdekes problémájára mutat rá és értékes tájékozódást nyújt a serdülő ifjúsággal foglalkozó regényeinkről.

Somogyi József.

Otto Tumlirz: Die Kultur der Gegenwart und das deutsche Bildungsideal. Klinkhardt, Leipzig. 266 l.

Kultúránk mai vajadásának egyik következménye, hogy nincsen kikristályosodott, egyetemes művelődési eszményünk. Míg a nevelés és oktatás terein ez az egyik főoka az uralkodó tétova bizonytalanságnak, addig egyúttal ez adja a magyarázatát annak, hogy miért éppen a pedagógusok keresik legjobban

a zürzavarból való kibontakozás útját. Jonas Cohn (*Der Sinn der gegenwärtigen Kultur*. Leipzig, 1914) például már a háború előtt, a közelmúltban pedig sok más mellett Emil Utitz (*Die Kultur in der Epoche des Weltkrieges*. Stuttgart, 1927) próbálkozott meg kultúránk helyzetképeinek megrajzolásával abból a célból, hogy a művelődés egész területének madártávlati képéből kiolvashassa a tanulságokat, felfedezze a jobb jövő felé vezető utakat.

Tumlirz kifejezetten a pedagógus célkitűzésével fogott ehhez a munkához; vizsgálódását, melyet csakis a németesgre korlátoz, nagyban megkönnyítették már azok a szakszerű összefoglalások, melyek kultúránk egyes területeire (állam, politika, gazdaság, tudomány, művészet, jog, vallás) azóta tüzetesebben rávilágítottak. Ezért mélyebbszántású és átfogóbb ez a munka, mint az elődöké, akik közül nem egy esett abba a fenyegető hibába, hogy a részlet-területeken segítő szaktudós társaknak dilettáns tolmácsolója lett. Irónk mindig a pedagógia magaslatáról szemlélteti olvasóival a mai német élet egészét, hogy megláttassa a kaoszban is az új nevelés ideálját.

A könyv első fele két szakaszra osztott élelemjű elemzés: az egyik a mai német kultúráé, a másik a német léleké; a betetőző harmadik szakasz kemény és bátor kritikája rostálja ki végezetül kultúránk igaznak talált értékeit, hogy ezekből megszerkessze azt a művelődési eszményt, mely a német lélek sajátos hajlamainak, teremtő erejének megfelel. Végigvezet az író a modern élet külső (a meztelesség és a test kultusza, sport, tánc, divat, mozi stb.) és belső (a megifjodás, az ösztönök kiélésének vágya, pajtásházasság, szexuális reformok stb.) formáit alakító erők műhelyén és megvilágítja, mint vezetett az út a német ifjúság forradalmához, mely letaszította trónjáról a bomladozó családi életben és a politikai pártok önző, kicsinyes küzdelmeiben veszendőbe ment tekintélyt és proklamálta helyébe az ifjúság önrendelkezésének felségjogát. Ma már azok a nevelők is, akik nem régen még hangosan hirdették, hogy a gyermeki léleknek minden tekintélyi megkötöttség nélkül kell fejlődnie, borzadva láthatják ennek gyakorlati következményeit: a fiatalság nagy tömegein az ösztönök lettek úrrá és elfojtották az egészséges szellemi és lelki élet csiráját is. Igaz, hogy a háború után a civódó pártokra széthullott állam nagy hévvel és jelentős áldozattal karolta föl a nevelés-oktatás ügyét. A politikusok azonban jobb pszichológusoknak bizonyultak, mint a pedagógusok: az óvodáktól föl az egyetemi ifjúság szervezetéig gondoskodtak a pártszellem meggyökereztetéséről, hogy az iskola a párt számára döntse az újabb tömegeket. A tudományok világában a viszonylagossá tett értékrend bomlása okozott áldatlan zavart. A keresztény felekezetekkel pedig szintén belső viaskodások és vívódások feledtetik, hogy a marxizmus milliós tömegei fogták már ostrom alá a kereszténység várát. Kultúránk — mondja a szerző a legfőbb kultúrprovinciák beható átvizsgálása után — tagadhatatlanul bomlásnak indult; feloszlásának jele, hogy lélek és igazi cél nélkül való, mechanikussá vált, mert, mint a hideg ész mindmegannyi alkotása, ez is hizával van annak az érzelmi nemes hevületnek, amely nélkül igazi emberi kultúrideal meg nem valósítható. Ez utóbbival gátja szakadván az igazi német művelődésnek, kritika nélkül talált befogadásra

minden, ami külföldi és idegen: széles körökben váltak divatossa a hindu vallás és filozófia, az amerikai technika és gazdaság élet formái, az orosz politikai fölfogás stb. A német nép sohasem fordult még magánál alacsonyabb műveltségű népekhez kultúráért, manapság azonban — fakad ki keserűen az író — Schiller és Goethe népe az irodalomban a dadaizmus bámulója, Mozart és Beethoven ivadékai jazzmuzsika mellett mulatnak, Luther fiai a tűzmadóktól tanulnak, Bismarck maradékai Lenint vallják mesterüknek. A hanyatlás oka korántsem pusztán gazdasági vagy fajbiológiai (az északi elem pusztulása), hanem ideális, mert az egész kultúréletet átfogó eszmény hiányában keresendő.

E sötét kép azonban mégsem teljesen vigasztalan: a relativizmustól újra a metafizika és értékrend felé fordul a német érdeklődés; az utóbbi évektől kezdve a vallásos életet is mindjobban betölti a megújulás vágya; a nevelés terén egy új (3.) humanizmus van kialakulóban; a keserű kiábrándulást élő német ifjúság is a helyes irányba indul. Mindez mégis csak akkor ér célt, ha a német ember a maga lelkiségének lényegére eszmél, amelyre fényt derítenek földje, fajsága, népisége, története, művészi és tudományos alkotásai és vallásos élete. Tumlirznek minderről sok és meggyőző mondanivalója akadt; ezért találó az a kép is, melyet a német lélek benső mivoltáról rajzolt: a nagy, az elérhetetlen után való vágy magátemésztő, tragikus istenkereséssé fokozódik benne, fűti a metafizikai hajlam, mely végül is mindig egy dinamikus életszemlélet megalkotója. Mindennek azonban írónk folyton a pedagógiai súlyát és jelentőségét nézi és keresi, ezért adódik önként a következmény is. A német művelődés eszménye címén ugyanis a mai kultúra vajudásából kiolvasott tanulságok alapján oly ideált követel, amelynek sok értéke éppen a XIX. század során ment veszendőbe. Vallásos, erkölcsi egyéniségekké a sajátosan német, nemzeti kultúra értékein kell nevelődnie az új nemzedéknek, mely ezáltal a maga népiségébe gyökerezik majd. Az eszmény koronáját pedig az igazi keresztény érzület és tevékeny szeretet kialakulása adja meg. Ez Tumlirz szemében a legfőbb érték, a kibontakozásnak is ezért a vallásos újjászületéssel kell kezdődnie. A könyv magyar olvasóját méltán köti le az a nagy számadás, melyben a pedagógia mérlegére kerülnek a föld, a fajbiológia, a történet és a jelen kulturális élet egész világot átfogó időszerű problémái. Amit pedig a németségre korlátoz az író, az igen sokszor a legközelebről érinti a német művelődéssel és pedagógiával szorosan egybefont miénket.

Balassa Brunó.

P. Rossello: Le Bureau International d'Éducation, Genève (é. n. 1930), 20 l.
Le Bureau International d'Éducation en 1930—31, u. o. 1931, 67 l.
Le Bureau International d'Éducation en 1931—32, u. o. 1932, 228 l.

E század küszöbén a nemzetköziség fogalma és áramlata a nevelés- és közoktatásügy terén is mind gyakrabban és erélyesebben jelentkezett. A tanügyi irodalomban is kongresszusokon több ízben felmerült az az eszme, hogy a nevelés- és közoktatásügy immár megérett arra, hogy külön nemzetközi központi szervvel rendelkezze, amely egyrészt az anyaggyűjtést látná el, másrészt kiindulópontja, esetleg irányítója lehetne e téren való önálló kutá-